

Avodas Hashem

Shiur# 549 | Feb 21st 2026

בית הלוי פרשת כי תשא פרק לא פסוק יג

והנה במעשה העגל כבר דברו רבים מה ראו ישראל על ככה והיאך דור דעה כאותו הדור נכשלו בחטא גדול כזה. ואשר נראה דיודע דבכל מצוה יש בה טעמים וכוונות הרומזים לסודות נסתרים וע"י קיום המצוה נעשים תיקונים וסדרים בכל העולמות העליונים כמבואר כל זה בספרי הראשונים, והנה נתפוס לדמיון מצוה של מלאכת המשכן שהיה בו השראת שכינה וגילוי כבודו יתברך הלא ודאי שכל מה שנעשה בו בכל פרטיו יש בהם טעמים נעלמים אשר רק בהשתלם בו כל הפרטים אז היה ראוי להשראת שכינת כבודו יתברך דהמשכן כולו בכללו וכל כליו כל אחד בפרט רומזים לסודות עליונים וסדרי מעשה מרכבה וסדרי מעשה בראשית וכולל כל העולמות והתקשרותם זה בזה ועבור זה היה מקום מוכן להשראת שכינה. והנה לכאורה יעלה בדעת האדם לפי שכל האנושי אשר אם היה נמצא בעולם אדם מיוחד אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה יוכל להבין מעצמו מהם היאך לעשות המשכן בכל הפרטים שבו ועל ידי ידיעתו בהסודות והכוונות יבין מן המוקדם אל המאוחר ויהיה יכול לידע מזה היאך לבנות משכן כבוד לה'. וענין זה הוא דביקשו ישראל אז אחרי שראו דמשה אשר היה עומד בין ה' ובינם לא בא רצו לעשות מקום מיוחד שיהיה מסוגל אשר בו יהיה השראת שכינתו וכמו דבאמת היה אחרי כן במשכן ועל ידי ידיעתו בהנסתרים רצו להבין מזה המעשה אשר יעשו. ועוד לא סמכו על חכמת עצמן ועל כן הלכו אל אהרן הכהן שהיה גדול מהם והוא ידע עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם וביקשו ממנו קום עשה לנו כו' והכוונה שיהיה מקום מיוחד להשראת שכינה, ונמצא מחשבתם של ישראל היה בזה לטובה שיזכו ע"י מלאכתם זו להשראת שכינה אצלם. [ואפשר נמצא כתוב כדברים האלה על ספר. אמנם אנכי לא ראיתי כל זה ומדעתי אני כותב כן]. אמנם טעו בזה טעות אחד דהן אמת דמעשה האדם בעולם התחתון גורם תיקונים וסדרים טובים בכל העולמות כולם כי כן גזר הבורא יתברך אשר העולמות יהיו מתנהגים ע"פ מעשה האדם בזה העולם. אמנם כל זה הוא רק אם אותה המעשה צייתה עליו התורה לעשותה. וכן במעשה המשכן רק אז אשר ציום ה' לעשותו בכל פרטיו ואז כשקיימו ציויו לעשותו ככל אשר ציום אז נעשו כל התיקונים למעלה ובזכות זה שעשו ציויו של מקום זכו שיהיה אותו מקום מוכן וראוי להשרות בו השכינה. אבל אם יעשה האדם איזו מעשה שלא נצטווה עליו בתורה רק מדעת עצמו אז אותו מעשה אינו מועיל כלום דהמעשה מצד עצמו לא יפעול בזה שישרה שכינתו עליהם. ועיקר התיקונים בכל המעשים הוא מה שעושה רצון בוראו ובלא"ה אינם רק תחבולות אנושי וכל ההתחכמות לא יועילו מאומה כי מי

יאמר לו מה תפעל. ואדרבה עוד לחטא גדול יחשב. וע"כ נכשלו במעשיהם ויצא ממנו העגל. ואחר כן יצא מזה מה שיצא. ובזה מבואר מה שכשביקש משה רבינו רחמים עליהם אמר בתפלתו וראה כי עמך הגוי הזה, פירוש דגם חטאם לא היה מחמת שרצו לסור מעבודתך חלילה רק אדרבה עיקר הדבר היה לסיבת תשוקתם שיהיה קרבתך להם:

ובזה נבין מה דבפרשת פקודי דעל כל פרט ופרט ועל מעשה ומעשה שעשו במשכן כתוב מפורש כאשר צוה ה' את משה ותיבות הללו כתובים כמעט בכל פסוק ופסוק שבאותה פרשה והלא דבר הוא. רק הענין דמעשה המשכן הרי בא לכפר עליהם על מעשה העגל וכמו דאיתא במדרש רבה פרשה ויקהל (מח ו) חטאו בנזמים דכתיב פרקו נזמי הזהב ובנזמים נתרצה להם הביאו חח ונזם (שמות לה), וכיון דעיקר חטאם בעגל היה מה שרצו להתחכם מעצמם לעשות ע"פ ידיעתם וחכמתם מעשה אשר לא נצטוו עליו ולזה במעשה המשכן שבא לכפר נאמר על כל אשר עשו כאשר צוה ה', כלומר דהגם דבצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו עם כל זה במלאכתו היה כל כוונתם רק כאשר צוה ה' ונתכוונו רק לעשות ציוויו ורצונו יתברך לא משום שהשכל של עצמם מחייבם לעשות כן, וזהו שכיפר להם על חטא העגל:

דעת תורה פרשת שלח חלק המאמרים

דורות האחרונים

הגדנו כי יתכן שבחושך בו יתרון מן האור. ואמנם הלא חזינן זה, כי מן החושך היותר גדול והחזק, ממנו משיח יבא. לכאורה היה נאות יותר להיות כי משיח צדקנו יבא בדור מאיר ביותר; כי יבא באחד הדורות הכי מובחרים במאורי אור, ולבסוף הנה בא יבא בדור חושך, בדור של אפילה הכי מעורפלת. וזה הדור, זה המעורפל בכל אפילה, הוא הנהו הראש של כל הדורות, משיח הנה בו יבא. ומי אז יהיה המשיח? — ראוי היה שיהיה אחד מראשי גדולי הדורות הראשונים, מהדורות הכי בהירים! אבל היות כן לא יהיה, משיח יהיה איש מאנשי הדור שבו יבא! משיח יהיה הגדול הדור של אותו הזמן, הגדול של אותו הדור החשוך — הוא יהיה המשיח!

ובכלל, כל גדול נחשב תמיד רק לפי הזמן שבו נמצא. ואיש כי יתגדל ויתנשא למעלה מן הדור אשר הוא חי בו, הגדול הזה הנה מכנים אותו בשם מיוחד, בשם "גדול לא לפי הדור", — גדול נמדד רק לפי הדור! הנה כי המשיח יהיה הגדול של הדור הכי חשוך, וכגדול של אותו הדור החשוך, הנהו אמנם יותר גדול מהגדולים הקודמים! — חושך קובע מקום יותר גדול מן אור!

כן אמרו חז"ל (קה"ר א, ח). "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה (קהלת ז, י). א"ר ברכיה כתיב (דה"א יב, כז) ויהוידע הנגיד לאהרן. וכי יהוידע היה נגיד לאהרן? אלא אילו היה אהרן קיים בדורו של יהוידע, יהוידע היה גדול ממנו בשעתו. א"ר סימאי כתיב (שם ו, לד) ואהרן ובניו מקטירים על מזבח העולה וגו', וכי אהרן ובניו קיימים? והלא צדוק ובניו היו, אלא ללמדך

שאלו היה אהרן ובניו קיימים צדוק היה גדול ממנו בשעתו. ר' הלל מייתי לה מהכא (נחמיה ח, יז) ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאוד, פגם הכתוב בכבודו של צדיק בקבר בשביל פלוני בשעתו. ורבנן מייתי לה מן הכא (עזרא ז, ה) בן אבישוע בן פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הראש הוא עזרא עלה מבבל אלא אילו היה אהרן קיים היה עזרא גדול ממנו בשעתו. ע"כ. – ודאי כי צדוק היה לומד והיה נצרך לתורתו של אהרן, ודאי כי היה יהודיע מתייגע להבין תורתו של אהרן, ואעפ"כ לו היה אהרן חי בשעתם הם, היה אהרן קטן מהם! ואין ספק כי יהודיע לא הגיע לקרסוליו של אהרן, אהרן היה יותר גדול מצדוק ודאי, אבל כן הוא הדבר, אהרן אמנם היה לו גילויים יותר גדולים, אבל הוא הרי היה בדור של כולו אור, כי על כן יהודיע הנהו יותר גדול מאהרן, מצד כי עליו היה לו לבקוע את החושך של דורו הוא. וכן יהושע יד ימינו של משה, היה בלי שום ספק יותר גדול מעזרא, אלא כי מדידות הגדלות אמנם נמדדות יחד עם מצב הדור, הנה עזרא היה "עזרא" גם בדור חשוך ההוא, ויהושע הלא היה חי בדור נאור ודעה, הנה עזרא נחשב גדול מיהושע, אם כי במציאותו הנה הלא יהושע הוא הגדול, אבל בדור חושך כדורו של עזרא, הנהו הגדול יותר מיהושע בדור-אור שלו. (ויעוין דחור"מ ב' מא' מח).

כיום, בדורותינו הכה אפילים, אף עם כל מיעוט גדלותנו, הננו צדיקים גמורים. אדמו"ר הסבא ז"ל מקלם היה מגיד, כי בקדשים לפי הדין, אין פסול כי אם במחשבה פסולה, אבל בלי מחשבה כלל אין פסול. ואם נאמר, שסוכ"ס הידור מצוה אין כאן, אבל לעניננו גם הידור מצוה באמת יש לנו, האם מילתא זוטרות היא מה שבאים ממרחקים, מעבר לימים וממדינות שונות, מתוך קושיים הרבים ללמוד בישיבה? הלזאת לא תקראו הידור מצוה? בן ישיבה כיום, המתייגע היטב על תורתן של הגדולים אשר מדורות שלפניו ולפני פנים, ועם כל גיעתו ועדיין אינו עומד על דבריו של אותו הגדול, אבל סוכ"ס יתכן והנהו יותר גדול מן אותו הגדול עצמו. באמת כי אין ספק בזה, אלא שאי אפשר לדבר על זה כ"כ, מן הדברים האלה עלולים עוד להתהוות בעלי גאוה... אולם הלא ודאי כן הוא הדבר. בחושך נורא כזה אשר לא יודעים אנחנו מה שאנחה אחת בדורנו אנו יכולה לפעול למעלה ראש! כיום, הנה בני ישיבה ודאי יתכן כי הם גדולים יותר מאלה הגדולים אשר מדור שלפניו.

(אמר המו"ל, מצאתי ראיתי כדברים האלה בס' שכחי ר' חיים ויטל ז"ל, וז"ל: פ"א שאלתי – היינו ר' חיים ויטל ז"ל – למורי ז"ל – הוא האר"י ז"ל –: אין היה אומר לי שנפשי היא מעלה כ"כ, כנזכר בשער הגילגולים באורך, והרי קטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו? ויאמר: דע כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות בדורות הראשונים, כי בדורות האלו הקליפה גוברת מאוד מאוד עד אין קץ, מה שאין כן בדורות

הראשונים, ואלו הייתי אני באותן הדורות היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים, אשר על כן שלא אצטער על זה כלל כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים, ע"כ).

לאו זוטרתא היא גם זה לכד, כל הכבוד וההערצה שסבבו להגאונים אשר מדורות שלפנים! וגם לאו זוטרתא היא כוחה של כבוד. מספרים במעשה שבימי הגר"א ז"ל. בוילנה היה איש אחד אשר היה מתענה רצופין משבת לשבת, והיה זה לחדוש ולפלא איך שיכול הוא לעמוד בכזה, וספרו זה להגאון ז"ל, ושאל הגאון ז"ל על מעשהו והנהגתו, וספרו לו כי בכל עש"ק אחרי צאתו של האיש הלז מן בית המרחץ, מעמיד עצמו, ומתאספים סביבו רבות ילדים מן כל העיר להסתכל בתמהון זה ולהעריצו. ויצו הגאון ז"ל לגרש ממנו את הילדים ולא להניחם להתקרב אליו. ומני אז והלאה, סר כחו ממנו וחדל כבר מלהתענות. — הכבוד שקבל האיש הלז מני אלה הילדים, זה הכבוד כלכל ונתן לו כח ואמץ לסבול כל אלה הסגופים ותעניותיו! — הכבוד שקבל למשל הגרע"א ז"ל לא באו מילדים קטנים, כי אם מגאונים וגדולים! כל מדרך כף רגלו של הגרע"א ז"ל היה מוקף בכבוד הכי גדול! ובן תורה כיום הנה תחת כבוד הנהו גם שובע דיבזיון, ובכל זאת מתאמצים ועומדים על מעמדם, הלא ודאי כי בן ישיבה הלז יתכן יהיה והוא גדול מן הגדול שלפנים ז"ל!

ליום הדין לא יתבעו את האדם על שלא עלה להיות כה גדול כדרגת האנשים הראשונים, שחיו בתוך הדורות הכה מאירים אשר לפנים. לא ידונו את האדם על מה שאיננו כה גדול כהתנאים. ולמשל, כמו שאי אפשר לתבוע היום את האדם על חוסר נבואה, אחרי כי היום הרי כבר בטלה נבואה, הדור אינו ראוי, הדור חשוך ואין אור. כשידונו את האדם ידונו אותו על זה שלא עלה להיות בדרגה של אותו הגדול שחי אתו באותו הדור החשוך עצמו. גדול הדור הזה הוא ודאי יחייב את כל האנשים מן אותו הדור, שהרי כיכלתו גם יכלתם, ומזה כבר אין פטור להם! מקובל כי הח"ח שליט"א (זצ"ל) הנהו הצדיק של הדור שלנו, ודאי יתבעונו בדין על מה שאיננו כמותו, על מה שאין אנו המאמינים כמוהו. הלא אנחנו בדור אחד עם הח"ח חיים כולנו, ולמה לא עלינו כמוהו! אבל זה ודאי כי לא ידונונו על מה שלא עלינו כבדרגת הדורות הראשונים!

הטענה מן מאמרם ז"ל (אליהו רבא פרק כה) "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב". טענה זו היא כהיום מתחבולות היצר להדיח בו את האדם, ולהעבירו מני דרך עבודתו. בדורות אלו שאנו כהיום אין יכולים להיות כהאבות הקדושים! ואל תשאלוני מן האמור בתנא דבי אליהו (אולי המכוון על התנא דבי אליהו רבא ריש פרק ט) כי כל אחד בין ישראל בין גוי, בין איש בין אשה בין עבד בין שפחה אמנם יכולים במעשיהם להיות כמו הראשונים — אל תפרכוני בקשיות!

הגר"ס זצ"ל אמר כי הבי"ד של מעלה השופטים את הדור הינם הגדולים של אותו הדור. וע"כ כשנפטר הגר"ס זצ"ל. היה הסבא אדמו"ר זצ"ל מזהיר את

האנשים כי יהיו נזהרים ביחוד מעון הגזל, כי הגרי"ס זצ"ל היה מדקדק גדול על זה החטא, והוא זצ"ל, כגדול של אותו הדור, הלא ודאי יהיה בבי"ד של מעלה כשופט הדור. והנה אחרי כי הגדולים מאותו הדור הם יהיו השופטים, הלא ודאי כי לא יתבעו מן הדור יותר מן הכחות של אותו הדור, יתבעו רק כמות כחותיהם הם, ולא יותר.

בדור הכי חשוך, ועם כל חולשות מעשיהם של בני אדם, הינם בני ישראל, צדיקים גמורים, כי סוד העם ישראל אמנם הוא, כי מצד עצם טבעם הם צדיקים, אלא רק ששאר שבעיסה מעכב. וכדברי הרמב"ם (פ"ב מגירושין ה"כ) על ההלכה "דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני", וכתב שם: "שאיין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחויב בו מן התורה וכו' אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו וכו' אין זה אנוס ממנו וכו' וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו". ופעם (עיין ד"ת ויקרא עמוד קלב) ביארנו בזה על ענין מצות שכחה, אשר לכאורה קשה להבין מה שייך לקרוא עובדא דשכחה בשם מצוה, אשר לא נעשה כלום בדעתו? האומנם כי מבינים אנו שפיר שאחרי שכבר שכח, כי אז עומד הוא בלאו דלא תלקט, ובמצוה דלעני ולגר תעזב אותם, אבל כי תהיה מצוה בעצם העובדא דשכחה, מה שייך מצוה לשכחה? אבל הוא סוד הדבר, הוא סוד העם ישראל, המצוות הינן בטבעם! איש ישראלי חפצו ורצונו בנתינה, באמתו הוא פשוט רוצה כי יפול כן הדבר, כי ישכח את התבואה ואיש עני יקחנה! וע"כ ודאי מובן כבר בפשטות איך זה ששכחה תהא מצוה! (ועיין שם בד"ת אריכות דברים בזה).

מובן אם כן ודאי כי בדורות הכי חשוכים, הינם בני ישראל צדיקים גמורים. וכבר אמרנו כי גם בנוגע לבחינה של הידור מצוה לא חסר כיום כלום. — הנה יוצא לנו מזה כי אין כל חילוק בין דורותינו האחרונים לבין הדורות שלפנים — אור וחושך הנה זה אחד. ובחזיון זה נשקיף על מאמרם ז"ל (שלהי מכות): דרש ר' שמלאי תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה וכו' בא דוד והעמידן על י"א וכו' בא ישעי' והעמידן על שש וכו' בא מיכה והעמידן על שלש וכו' חזר ישעי' והעמידן על שתיים וכו' בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, ע"כ. וברש"י שם: שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כ"כ ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן וכו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצוות הללו, וכן כל שעה דורות של מטה הולכין ומתמעטין עי"ש. הנה לא מיעטו ח"ו כלום מקיום התרי"ג מצוות, רק העמידו קיום כל התרי"ג מצוות בכללים מספרים לפי כח ויכולת הדורות. כל כמה שנחשך הדור, כל כמה שנחלש הדור, עד כדי כך העמידו לזכות בכל התורה כולה בגרעון מעשים. דורו של חבקוק, הדור הכה חשוך, הדור הכה חסר אונים, והיתה גדלותם הם — סוד האמונה. עת הגברת החושך, מה יעשה האדם ויחיה, הנה זה באמונה. ובזאת האחת יזכה האדם בכל.

אמר הכתוב (תהלים צב, ג) "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות" – בדורות הראשונים, עת שמשו כל המאורות, הנה ראו את החסד, ונוח להם. "ואמונתך בלילות" – בחשוכי הדורות, אשר אורות החסדים כבר נתקדדו ונתאפלו, אין כבר עצה אחרת כי אם באמונה. בכל הקושיים והצרות של הדור, בכל הכבדות, והוא זחול יזחול ויעבור בכל התוקף והגדלות, ובמה? – באמונה, בתכלית פשטות האמונה, והיא גדלותו, בה כלול הכל לא פחות מהדורות הראשונים. והאמונה הנה באמת האור הכי כולל, סוף ותכלית כל החכמות והחקירות. (בפירוש החסיד יעב"ץ ז"ל על אבות (פרק ג' משנה כ"א) כתב: "כי יש חכם גדול בחכמה ואינו חכם, ויש אינו יודע אות אחת והוא חכם גדול". ומביא שם: כי ראינו אשה פשוטה שמסרה עצמה להריגה לקדושת השם, הנה היא החכמה באמת. וראינו אדם גדול בתורה ולא היה יכול לפעול בעצמו אם ימסור נפשו, והיה להפך אינו חכם, עיי"ש.) – בדור שלנו הנה אמונה היא הגדלות, ועל זאת ודאי יתבעוהו! בא חבקוק והעמידן על אחת – כי באמונה גם דור חשוך יכול יוכל ויעבור.